

La ruta blava - Josep Maria de Sagarra

L'any 1935 Aurora Bertrana partia cap al Marroc moguda per la curiositat. D'aquell viatge en sorgiria *El Marroc sensual i fanàtic*, un llibre personal, d'una sinceritat abassegadora, i al capdavant amb més valor informatiu que literari. Dos anys més tard Josep Maria de Sagarra viatjava a la Polinèsia, aparentment mogut per la necessitat d'acolorir l'exili. L'autor, però, mostra en aquest cas una curiositat nul·la. *La ruta blava*, el llibre que narra aquell periple, és un bon exemple del que pot fer el talent sense l'entusiasme: un llibre sense una intencionalitat definida, escrit per aprofitar un viatge no massa desitjat, que conté frases molt ben girades i alguns dels millors retrats i descripcions que ofereix la literatura catalana d'aquest segle.

Fins i tot quan escriu de manera desmenjada, Sagarra és un gran autor. Els únics passatges del llibre en què resulta temptador saltar-se pàgines són aquells en què afusella algun llibre d'ornitologia i enumera en llatí els ocells habituals del país. Comparada amb els llibres de viatges de Josep Pla, *La ruta blava* mostra un punt de vista menys petulant, i alhora una distància molt superior. Sagarra es produeix com un ésser sensual, però en absolut sentimental. La seva mirada, culta i civilitzada, es passeja per damunt del paisatge humà sense cap compassió ni empatia: glacial i artístic com "el kòdak" amb què enregistra els tipus humans del tròpic. En una de les fotografies que es conserven del viatge, que el mostra amb calces curtes i un aire cansat mentre contempla una cabra, Sagarra apareix fora de lloc, com una silueta que algú hagués retallat d'una tertúlia literària per enganxar-la absurdament a la coberta d'una goleta tropical.

Sagarra viatja a la Polinèsia en aquell punt intermedi en què les tradicions han estat enterrades, i encara no s'ha reinventat el pintoresquisme de manera que resulti apte per al turisme. L'essència de les illes es troba en el bateig de la néta de Madame Tu: els cants dels maorís convertits al catolicisme no tenen ni la gràcia dels cants polinesis autèntics, ni la noblesa de les corals del Vell Continent.

Després de comparar una dotzena de vegades els indígenes amb els simis, després de la repassada diguem-ne eurocèntrica de xinesos, àrabs i jueus, Sagarra mereix l'acusació de lesa transversalitat. L'efusió que li desperten les troballes cromàtiques, afegida al desinterès pel paisatge humà (només l'engresquen l'elefantiasi i els capteniments maorís més brutals), pot fer pensar en la misantropia més decadentista. Algun estudiós de Yale, però, descobrirà algun dia que, de l'inici al final, *La ruta blava* és una obscura metàfora de la guerra d'Espanya: que el paradís perdut que troba a faltar

(la “Polinèsia castrada”) és el que retrobarà quan torni a Barcelona, i que el periple oceànic es pot considerar sota alguna forma de penitència. “Necessito una terra amb patíbuls i il·lusions, amb mesos de fred i amb mesos de calor, amb assassinats i amb sentit moral”. Potser Sagarra va anar a Tahití a preparar-se per suportar la devastació de la postguerra.